

Koloratiivakonstrukšuvdna Hans Aslak Guttorma girjjiin – davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna veardádallan suomagielain

MARJATTA JOMPPANEN

Oulu universitehta

Koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi lea muhtinlágan stiilavuohki, mii buktá ivnni čállosii. Hans Aslak Guttorm geavaha koloratiivakonstrukšuvnna viehka olu ja danin dát artihkal giedahallá davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna su čállin girjjiid vuodul. Koloratiivakonstrukšuvdna lea ráhkadus, mii govvida guvttiin vearbain dihto dáhpáhusa, nu ahte vuosttas vearba (oaivevearba) buktá ovdan dahkama dahje orruma vuodđoluonddu ja nubbi vearba (koloratiivavearba) addá lassediđuid dáhpáhusas. Goappáge vearbbas lea seamma subjeakta. Davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea seriálavearbalágan ráhkadus, mas guktot vearbbat leat mearkkašumi beales seamma dehálaččat ja syntávssalaččat finihttavearbbat, mat kongruerejit subjeavttain. Suomagielas fas oaivevearba lea vuodđoinfinitiiva ja koloratiivavearba lea finihttavearba, vuosttaš vearba lea mearkkašumi beales ii-govvideaddji ja nubbi fas govvideaddji vearba.

Fáddásánit: davvisámegiella, grammatihkka, infinihttavearbbat, koloratiivavearbbat, seriálavearbbat

Láidehus

Giedahalan dán artihkkalis davvisámegiela verbála koloratiivakonstrukšuvnna, mas guokte finihttavearbbas hábmejit lihtu. Vuosttažin vearbaliehtus lea ii-govvideaddji vuodđovearba, *oaivevearba*, ja nubbin govvideaddji ekspressiivavearba, *koloratiivavearba*. Goappáge vearbbas lea seamma subjeakta, omd. *Nieida bijadii njaccuhii*. Davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvdna ii leat dutkojuvvon nu ollu go ovdamearkka dihte suomagiela, danin veardádalange dán artihkkalis davvisámegiela koloratiivaráhkadusa suomagiela ráhkadussii. Suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna ráhkaduvvo oaive- ja koloratiivavearbbas ja ná lea dušše semanttalaččat seammalágan go davvisámegielas. Erohus lea syntávssas, oaivevearba lea infinihttahámis ja koloratiivavearba finihttahámis, omd. *Tyttö* (nom.) *mennä* (inf.) *kipitti* (pret. ol. 3. p.) 'Nieida bijadii njaccuhii'. Giedahalan álggus

koloratiivakonstrukšuvnna ovddit dutkamušaid, dasto koloratiivakonstrukšuvnna vearbaid vuossu ja de ovttas sihke vearbaid morfologiija ja geavahusa.

Koloratiivakonstrukšuvnna goappáge vearbba lea iešgudetlágan funkšuvdna. Vuosttas vearba, oaivevearba, muitala makkár doaimmas dahje orrumis lea sáhka ja nubbi vearba, koloratiivvearba, ivdne oaivevearbba. Koloratiivvearba ovdanbuktá dárkileappot dábi, leavttu dahje aspeavtta appelleremiin lohkki áiccuide, gullui dahje oidnui. Ovdamearkka dihte cealkagis *Elle hálai spinjui* oaivevearba *hállat* muitala, ahte sáhka lea hállamis ja koloratiivvearba *spitnjut* fas muitala mainna lágiin Elle hállá. Son hállá čohka ja alla jienain. Sámegeelas sihke oaive- ja koloratiivvearbbat leat dábálaš vearbbat, mat gávdnojit vuodđosátnegirjiin. Suomagiela koloratiivvearba lea hui dávjá dakkár vearba, mii gávdno dušše dihto suopmanis iige leat ipmirdahtti okto, muhto dušše oaivevearbba oktavuodas, ja juos leage ipmirdahtti, de mearkkašupmi sáhtta leat aivve eará. Ovdamearkka dihte cealkagis *Minä vain siivota huhdoin* 'Mun dušše čorgejin johtilit', koloratiivvearbba *huhtoa* 'fáiput, fadđut, huššat' lea váttis ipmirdit almmá konteavstta haga, ahte lea sáhka čorgemis.

Mu dutkanmateriálan leat Hans Aslak Guttorma girjjit *Koccam spalli*. *Tivtak ja maidnasak* (1940), *Golgadeamen* (1982a), *Rádjajohtin* (1984) ja *Iešnjárgga šiljut* (1986). Dutkanmateriálas gávdnojedje oktiibuot 46 koloratiivaráhkadusa. Ovdamearkacealkagat leat originála čállinhámmis, ovdamearkka dihte girji *Koccam spalli* lea čállojuvvon Sámi Čuvgehussearvvi ortografijain. Dasa lassin koloratiivaráhkadusa vearbba, mat leat merkejuvvon buoiduduvvon bustávaiguin, leat roahkkeruođuid siste dálá čállinvuogi mielde. Lean válljen Guttorma girjjiid iežan dutkanmateriálan danin, go son geavaha koloratiivakonstrukšuvnnaid. Háliidan deattuhit dan, ahte giedahalan koloratiivakonstrukšuvnna nugo dat gávdno Guttorma girjjiin. Su koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi ovddasta dán artihkkalis davvisámegeela koloratiivaráhkadusa.

Koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi lea muhtinlágan stiilavuohki, mii buktá ivnni čállosii. Sámegirječállit orrot geavaheamen háreve koloratiivaráhkadusa. Ovddit dutkamuša (Jomppanen 2011) várás lohken 18 girječállit teavsttaid, oktiibuot 2044 siiddu, ja gávdnen 11 koloratiivaráhkadusa, main gávccii ledje Guttorma girjjiin.

Hans Aslak Guttorm, Oahptii-Hánsa, riegeáidii 15.12.1907 ja jámii 24.3.1992 Vuovdaguokkas. Son barggai oahpaheaddjin Vuovdaguokka álbmotskuvllas jagiid 1939–1969. Guttorm lea čállán maid girjjiid *Čierru jietna meahcis* (1982b)

ja *Šuvvi jahki*, mii lea almmustuvvon postumalaččat Guttorma jápmima maŋŋá 1996:s, muhto dain girjiiin eai lean koloratiivadáhpáhusat.

Ovddit dutkamušat

Davisámegiella

Sámegiella koloratiivakonstrukšuvdna ii leat nu systemáhtalaččat dutkojuvvon go ovdamearkka dihte suomagiella. Iešguđetlágan giellaoahpain koloratiivaráhkadus máinnašuvvo, omd. Nielsen lohká, ahte koloratiivakonstrukšuvdna gullá asyn-dehtalaš ovdabuktimiid jovkui. Dat máksá dan, ahte sánit, mat čujuhit seamma entitehtii, leat maŋŋálagaid iige daid gaskkas leat konjunkšuvdna, ovdamearkka dihte *ovddos maŋás*, *buriiid baháid muosáhit*, *veallá duolbá* ja *čohkká steanžá*. (Nielsen 1979 (1926–1929): 398, 405.) Ovdamearkkain lea jearaldat earenoamážit ráhkadusa geardduheamis. Advearbbat *ovddos* ja *maŋás* gullet giellahistorjjálaččat álgoálggus lokála translatiivva kásusiidda, main leat gárggiidan davvisámegiella s-gehčosa lágan advearbbat, dego *davás* (Sammallahti 1998: 70). Ovdanbuktimis *buriiid baháid muosáhit* lea jearaldat das, ahte vearbba *muosáhit* valensii gullá deavdda, mii lea akkusatiivvas; *buriiid baháid*. Koloratiivakonstrukšuvdna ráhkadussii gullet Nielsena ovdamearkkat *veallá duolbá* ja *čohkká steanžá*, main guokte finihttavearbba govvidit ovttá ja seamma subjeaktaentitehta orruma. Ráhkadusa vuosttas vearba govvida orruma vuogi (*veallát*, *čohkkát*), man nubbi vearba dárkkálmuhttá (*veallá steanžžas*, *deašká*).

Knut Bergsland (1961: 100) ja Klaus Peter Nickel (1994: 399) máinnašeaba giellaoahpasteaskka vearbalihtu (koloratiivakonstrukšuvdna), mas predikáhtas leat guokte maŋŋálas vearbba. Dat kongruerejit subjeavttain ja daid gaskkas ii leat konjunkšuvdna. Maŋit vearba govvida dárkileappot vuosttas vearbba govvidan dahkama dahje orruma šlájá, ovdamearkka dihte *maid don čálát ruccistat*?

Koloratiivaráhkadusa vuosttas vearba lea namuhuvvon maid (vearba)attribuhttan (dán dutkamušas oaivevearba) ja nubbi vearba fas oaivesátnin (dán dutkamušas koloratiivavearba) (Sammallahti 2000: 79; Nickel & Sammallahti 2011: 467). Ovdamearkka dihte cealkagis *Máhtte vuodjá čeasaha* vearba *vuodjá* lea (vearba)attribuhtta ja vearba *čeasaha* lea ovddit vearbba oaivesátni. Sáme-gielas (vearba)attribuhta ja oaivesáni gaskkas lea kongruensa, muhto suomagielas dušše ortnega dáfus nubbi vearba kongruere subjeavttain ja vuosttas lea vuodđoinfinitiiva, mii lea álo seamma kongruerekehtes vuodđohámis. Suoma-

giela stuorra giellaoahppa (ISK 2004: 443) namuha maid vearbábára nuppi vearbba deskriptiivvalaš oaivevearban. Geavahan *oaivevearba*-namahusa vuosttas vearbba, danin go dat almmuha dahkama dahje orruma váldodoaimma, man nubbi vearba (koloratiivavearba) ivdne. Namahusat *oaivevearba* ja *koloratiivavearba* vuodđuduvvet koloratiivaráhkadusa semánttalaš dulkojupmái.

Koloratiivakonstrukšuvnna birra sáhttá lohkat suomagillii maid artihkkalis *Pohjoissaamen ja suomen kielen koloratiivikonstruktio vertailussa* 'Davvisámegiela ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvnna veardádallan' (Jomppanen 2011: 106–131). Artihkkala sámegiela dutkanmateriála lea unnit (11 koloratiivakonstrukšuvnna) go dán artihkkalis (46 koloratiivakonstrukšuvnna), vaikko materiála sisttisoallá mángga girječálli teavsttaid, de stuorámuš oassi dain gávdnui Hans Aslak Guttorma teavsttas (8/11). Nuba dán artihkkala čállima motivašuvdnan lea vuosttažin gávnnahit, man olu koloratiivaráhkadusaid sáhttá gávdnat Guttorma čállin girjjiin ja nubbin, leatgo fuomášumit koloratiivakonstrukšuvnna seammassullasaččat 46 koloratiivaráhkadusa vuodul go 11 vuodul. Sihke ovddit artihkkala ja dán artihkkala fuomášumit davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna leat seammassullasaččat. Ođđa gávnnaheamit leat earet eará dat, ahte koloratiivaráhkadusa vearbba sáhttet leat maid jorgguortnegis, koloratiivavearba vuosttažin ja oaivevearba nubbin, ja koloratiivavearba lea dábálaččat govttestávvalvearba.

Suomagiella

Koloratiivaráhkadus gávdno maid sámegiela fuolkegielain. Pauli Saukkonen (1966: 134) čállá, ahte ráhkadus geavahuvvo buot eará nuortamearasuopmelašgielain earet liivagielas. Namahusa *koloratiivakonstrukšuvdna* lea álgoálggus geavahan Ahti Rytönen, gii evttohii namahusa *Virittäjä*-bláđis 1937:s (Rytönen 1937: 103–104). *Koloratiivvalaš* lei dan áigge ođđa namahus deskriptiivavearbaide. Lei dárbu váldit geavahussii ođđa tearpma, danin go deskriptiivvalaš áddejuvvui mearkkašumi bealis vearban, mii govvida dušše jiena, nugo *tulla kolista* 'boahit skállat', *mennä rytistä* 'mannat ruohčat'. Dán áigge doahpagis *deskriptiivvalaš* lea viidásut mearkkašupmi. Dat sáhttá govvidit ovdamearkka dihte lihkanvuogi dahje oaidnoáicama, muhto dasa gullá hui dehálaš elemeantan maidái dovdu (Mikone 2002: 129; Sivula 1989: 165).

Rytönen (1937) namuha koloratiivakonstrukšuvnna leat guokte oaivešlájá: verbála *konstruktio colorativa verbalis* ja nominála *konstruktio colorativa nomi-*

nalis. Verbála juohkása velá guovtti jovkui: *infinitivus cum verbo colorativo*, mii lea infinihttavearba ja finihttavearba lihhtu, *puida* (INF) *pätkivät* (3ML-pätkiä-IMPF) 'gordnet huškot (garrasit)' ja *verbum finitum cum verbo colorativo*, guovtti finihttavearba lihhtu, *puiivat* (3ML-puida-IMPF) *pätkivät* (3ML-pätkiä-IMPF) 'gordnet huškot (garrasit)'. Dát manjit dáhpáhus lea seammalágan go davvisáme-giela koloratiivakonstrukšuvdna. Nominálakonstrukšuvdna, *constructio colorativa nominalis*, juohkása maid guovtti jovkui: *genetivus cum nomine colorativo*, mas sátnelihtu nubbi lađas lea genetiivvas, *kirveen kuokka* 'ákšu guohkki', ja *nominativus cum nomine colorativo*, mii sulastahtá goallossáni, *kirveskuokka* 'ákšoguohkki'. Goappáge ovdanbuktimis, *kirveen kuokka* ja *kirveskuokka*, lea seamma mearkkašupmi 'fuones, basttehis ákšu'. (Rytkönen 1937: 103–104.) Rytkösa meroštallamiin boahdá bures ovdan dat, ahte suomagielas koloratiivaráhkadusa nuppi oasis lea dábálaččat suopmansátni, man mearkkašumi sáhttá ipmirdit dušše dihto suopmana hubmi ja muđuid dušše dihto cealkkakonteavsttas. Ovdamearkka dihte vearba *pätkiä* mearkkašupmi dábalaš sátnegirjjiin lea 'boatkut' ja *kuokka* mearkkašupmi lea 'guohkki', bargobierggas.

Setälä (1987 (1880)) giellaoahpas máinnašuvvo dušše *infinitivus cum verbo colorativo* -tiippasaš ráhkadus (infinihttavearba ovttas finihttavearbbain). Vuodđoinfinitiiva (mii ovdal lea gohčoduvvon 1. infinitiivan) lea meroštallojuvvon deskriptiivavearba oktavuodas gorreinfinitiivan (suomagillii *suhteen infinitiivi*), ovdamearkka dihte cealkka *Hän juosta hölköttää* 'Son viehká šonkkuha' dárkkuha dan, ahte son šonkkuha viehkama dáfus. (Setälä 1987 (1880): 40.) Suomagiela stuorra giellaoahpas (ISK 2004) *infinitivus cum verbo colorativo* -tiippasaš ráhkadus (infiniitiivavearba ovttas finihttavearbbain) lea árvvoštallojuvvon albma koloratiivaráhkadussan ja *verbum finitum cum verbo colorativo* -ráhkadus (finihttavearba ovttas finihttavearbbain) albma ráhkadusa variántan. Giellaoahppa máinnaša ráhkadusa ovttas eará maŋŋeoassepredikáhtaiguin. (ISK 2004: 443.) Penttilä mielde koloratiivakonstrukšuvdna gullá bálddalas sátnelihtuid jovkui ovttas eará geardunráhkadusaiguin (Penttilä 2002 (1958): 564–566). Penttilä geahččá koloratiivaráhkadusa seamma láhkai go Nielsen, gii lohká ráhkadusa gullat asyndehtalaš ovdabuktimiid jovkui (gč. maid Ojutkangas 1998: 110).

Suoma koloratiivakonstrukšuvdna lea dutkojuvvon eanaš aivve girječálliid teavsttain. Ovdamearkka dihte F. E. Sillanpää, Joel Lehtonen, Veikko Huovinen, Anu Kaipainen, Väinö Linna, Kalle Päätalo ja Pentti Haanpää leat geavahan ráhkadusa stiilaneavvun (Iisa 1965; Havo 1966; Korhonen 1967; Sivula 1989: 168–175; Gardemeister 2005; Rääpysjärvi 2005). Ođđaseamos dutkamuš lea dahkkon Unto

Eki čállin meahcebidvodománas *Hirventappopaikka* (Heikkinen & Voutilainen 2009). Sivula (1989) árvala, ahte soames girječállit geavahit nu olu koloratiivaráhkadusaid, ahte sii leat lávken muhtin norpma badjel ja dalle koloratiivaráhkadus šaddá stereotiippalažžan. Son atná norbman koloratiivakonstrukšuvnna gaskamearálaš gávdnoma dihto guovlluin. Nuortasuopmelaččat geavahit eambo govvideaddji sátneráju go oarjesuopmelaččat, muhto indiviida erohusat leat stuorrát. (Sivula 1989: 171, 180–181.)

Koloratiivakonstrukšuvnna albmoneapmi lea maid dutkojuvvon. Suomagiela cealkkaoahpa arkiivamateriála vuodul ráhkadus gávdnno olles Suoma guovllus, muhto koloratiivakonstrukšuvdna lea hárvanaš juoba dain suopmaniin, gos dat lea eanemustá gávdnomis dahjege Nuortabađaeatnama ja Savo guovllu suopmaniin. (Koistinen 2001: 103.) Koloratiivakonstrukšuvnna geavahus laktása dihto guovlluin Suomas hubmojuvvon suopmaniidda. Olu dutkamušat leat dahkkojuvvon dihto suopmana vuodul. Ovdamearkka dihte Luttinen (2000) lea čállán pro gradu -dutkanuša Davvi-Savo guovllus hubmojuvvon suopmana vuodul. Koloratiivakonstrukšuvdna leage leamaš earenoamáš bivnnuhis fáddá oahppočájáanasain (Iisa 1965; Havo 1966; Korhonen 1967; Luttinen 2000; Gardemeister 2005; Rääpysjärvi 2005; Hamunen 2007).

Vaikko čálán davvisámegiela ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvnna, háliidan deattuhit dan, ahte doaba koloratiivaráhkadusa ii leat oktílaš sáme- ja suomagiela gaskkas. Sámegeielas sáhtášii aivve bures geavahit namahussan *geardunráhkadus*, danin go vearbábárra goabbáge oassi lea finihttahámis ja dásseárvvus gaskaneaset ja dasa lassin koloratiivavearbba ja neutrála oaivevearbba gaskasaš ortnet muhtumin variere. Suomagiela koloratiivaráhkadusa sáhtttá dulkot nie, ahte lea jearaldat mearusoasi (vuodđoinfinitiivva) ja (semánttalaš) deavdaga (finihttavearbba) kombinašuvnna.

Koloratiivakonstrukšuvnna oaivevearba

Koloratiivakonstrukšuvnna oaivevearba lea dábálaččat vearbalihtu vuosttas vearba, ii-govvideaddji vuodđovearba, mii almmuha makkár doaimmas dahje orrumis lea sáhka. Gieđahalan dás oaivevearbba morfologalaš hámi ja semánttalaš funkšuvnna.

Suomagiela koloratiivaráhkadusa oaivevearban leat dábálaččat guovttestávvalvearbbat, dego *juosta* (*juoksen*) 'viehkat' (viegán), *mennä* (*menen*) 'mannat'

(manan), *tulla (tulen)* 'boahit' (boadán) (Luttinen 2000: 9–11; Hamunen 2007: 44–45; Heikkinen & Voutilainen 2009: 156). Dasa lassin suomagiela oaivevearbbat orrot leamen dávjá suorggitkeahtes hámis, dego *ajaa* 'vuodjit', *sanoa* 'dadjat'. Sámeielas koloratiivaráhkadusa oaivevearba sáhtta leat guovtte- dahje mánggastávvalvearba, mii lea suorggiduvvon dahje suorggitkeahtes hámis. Sámeielat dutkanmateriálas guovttestávvalvearba *vázzit* lea dábáleamos, mii gávdno viđa geardde vuodđohámis ja oktii suorggiduvvon hámis *vázzilit*. Juos geahččá *vázzit*-vearbba dábálašvuoda olles dutkanmateriálas, de dat gávdno dušše guđa geardde 46 oaivevearbba joavkkus. Nuba sámeigiela oaivevearbba meroštallamis galgá váldit vuhtii eambo vearbba mearkašumi go dan leago dat guovtte- dahje mánggastávvalvearba ja dan, mii lea vearbba mátta. Ovdamearkka dihte, juos čálus muitala guolásteamis, de koloratiivaráhkadusas leat dakkár oaivevearbbat dego *suhkat*, *goarknut*, *golgat* ja *hoigat*.

Oaivevearbba govvidan doaibma lea dábálaččat juoga konkrehta, man sáhtta áicat, oaidnit dahje gullat. Suomagiela oaivevearba govvida dávjá juogo lihcadeami (*ajaa* 'vuodjit', *mennä* 'mannat', *juosta* 'viehkat', *kävellä* 'vázzit'), eará doaimma (*sanoa* 'dadjat', *itkeä* 'čierrut', *lypsää* 'bohčit') dahje orruma (*olla* 'leat', *seistä* 'čuožžut', *maata* 'veallát') (Luttinen 2000: 12–14; Hamunen 2007: 44–45; Heikkinen & Voutilainen 2009: 156). Aivve seamma láchkai sámeigiela materiálas oaivevearba govvida lihcadeami dego *mannat*, *vázzit*, *suhkat*, *goarknut*, *gállit*, *gurput*, *golgat*, *viehkaliit*, *vuojašit*, *hoiggadit*. Dutkanmateriálas leat maid oaivevearbbat, mat govvidit eará doaimma, dego *gaikut*, *borrat*, *geahččat*, *moddját*, *čaipmat*, *hállat*, *ciellat*, *gullot*, *duoldat*, *govdat*, *ciellagoahit*, *boagustit* ja vearbbat, mat govvidit orruma, dego *oadđit*, *guvrát*, *veallát*. Dáid mañit vearbbaid sáhtta diedusge lohkat maid vearbbaide, mat govvidit eará doaimma. Suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna oaivevearban sáhtta leat maid vearba *olla* 'leat', muhto mu dutkanmateriálas ii gávdnon *leat*-vearba goappáge oasis koloratiivaráhkadusa vearbalihtus.

Luttinen lea fuobmán, ahte suomagiela oaivevearbba gaskkas eai leat vearbbat, mat gullet ođđaáigásaš eallimii, dego 'čállit', 'sárgut' ja 'govvet' (Luttinen 2000: 14–15). Iešalldes ovdamearkka dihte vearba *kirjoittaa* 'čállit' lea aivve dábálaš vearba suomagiela koloratiivaráhkadusas dego sámeielas maiddái. Nappo koloratiivakonstrukšuvnnain sáhtta bures govvidit maid ođđaáigásaš eallima, *Maid don čálát rucčistat?* (suomagillii *Mitä sinä kirjoittaa räpellät?*) (Nielsen 1979 (1926–1929): 405), *Maid don čálát ruzat?* (suomag. *Mitä sinä kirjoittaa räpellät?*) (Nickel 1994: 399) ja *Áiggui juoidá čálistit ruzistit* (suomag. *Aikoi jotain kirjoitella räpeltää*) (Einejord 1986: 54). Mañimus cealkagis lea futuvrralaš mearkašupmi,

oaivevearba *čálistit* dievasmahtta veahkkevearbba *áigut*. In gávdnan ovttaga ovdamearkka koloratiivaráhkadusas, mii livččii čujuhan boahhteáigái Guttorma čállin girjjiin. Dábálaččat sámegiela dego maid suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna geavahuvvo čujuhit dáhpáhussii, mii lea juo dáhpáhuvvan dahje dáhpáhuvvamin.

Mu dutkanmateriála vuodul oaidná dan, ahte koloratiivakonstrukšuvdna lea sámegielas hui produktiiva ráhkadus, man sáhtta ráhkadit juohke vearbba. Ja juos lea dárbu suorggidit vearbba, de dan sáhtta maid bures dahkat. Stuurámus oassi oaivevearbbain leat suorggitkeahces hámmis, 38 stuhka 46 vearbba joavkkus. Suorggiduvvon vearbain, mat leat gávccii, inkoatiivavearbbat ('gii nu álgá dahkat juoidá') hámmejit stuurámus joavkku, vihtta stuhka, ovdamearkka dihte *vázzilit*, *ciellagoahhtit*, *viehkallit* (guktii), *suhkalit*. Okta ja seamma vearba sáhtta gullat guovtti suorggiduvvon vearbaid jovkui, dego *vázzilit* (< *vázzit*) lea sihke inkoatiivavearba ja subitiiva-deminutiivavearba, mii máksá dan, ahte gii nu vuolga *vázzit* ja *vázza* oanehis mátkki, ovdamearkka dihte cealkagis (1) lea oaivevearban *vázzilit*. Eará suorggiduvvon vearbbat leat kontinuatiivavearbbat *gorkijodit* (< *goargnut*) 'goargnut bajás veahá, guhká dahje dávjá', *hoiggadit* (< *hoigat*) 'hoigat veahá, guhká dahje dávjá' ja deminutiivavearba *vuojašit* (< *vuodjit*) 'vuodjit vehá guhkes áiggi', ovdamearkacealkagis (2) (Nickel & Sammallahti 2011: 552, 561–562).

- (1) *Go ledje geargan šuddideames ja coahlames, vázziledje skoahpagohte fas orostallanrohtui, sisttehat skohče, gápmagat gonke, fárdá huškkui ja niibi boahkan vuolde mášohuttai.* (Guttorm 1984: 48–49.)
- (2) *Muhto garrasut fárdá leai vel su vieljas, guhte vuojašii gieldduhii [vuojašii gealdduhii] Álddagasdámmáin.* (Guttorm 1984: 53.)

Stuurámus erohus davvisámegiela ja suomagiela koloratiivaráhkadusaid oaivevearbba struktuvrras lea dat, ahte suomagiela vearba lea dábálaččat suorggitkeahces guovttestávvalvearba muhto sámegielas eai leat dakkár ráddjehusat. Koloratiivaráhkadus lea produktiiva sámegielas, muhto nu ii leat suomagielas. Luttinen (2000: 14–15) čájeha iežas dutkamušas, ahte ođđaáigásaš eallimii gullevaš vearbbat eai gávdno suomagiela koloratiivaráhkadusa oaivevearbbaid siste. Ráhkadus lea nappo suoma čállingielas geađgiluvvan iige produktiiva. Dasa čujuha maid čanus dihto guovlluud suopmaniidda.

Koloratiivakonstrukšuvna koloratiivavearba

Suomagielas koloratiivaráhkadusa ortnegis nubbi vearba, koloratiivavearba, lea dávjá golmma- dahje mánggastávvalvearba (Heikkinen & Voutilainen 2009: 156, 158; Jarva 2008: 16; Hamunen 2007: 20–22; Jarva & Kytölä 2007: 258–264; Rääpysjärvi 2005). Luttinen (2000) dagai su iežas dutkanmateriála vuodul dakkár fuomášumi, ahte viggamuš golmmastávvalvearba hápmái lea nu garas, ahte hubmi vällje dihto sojahanhámi, ovdamearkka dihte son joraha guovttestávval koloratiivavearba golmmastávvalvearban. Vai son juksá dan, de geavaha finihttavearba sadjái vearba passiivahámi dahje MA-infinitiivva illatiivva, ovdamearkka dihte *kävelläl lompsimmaan pro kävellä lompsia* 'vázzit loamput' dahje supiinna (perfeaktaráhkadusa váldovearba) *sannoov veäntännä pro sanoa vääntää* 'dadjat lossadi' (Luttinen 2000: 37, 84–85). Sámegeielas ii leat oaidnimis seamma tendeansa bágget koloratiivavearbas stávvalmeari guhkibun go dat lea. Dan sadjái sáhtá fuobmát, ahte koloratiivavearba lea dábálaččat guovttestávvalvearba. Dutkanmateriálas guovttestávvalvearbbat koloratiivavearban leat eanetlogus 27/46, dain sáhtá namuhit ovdamearkka dihte *stirrát, siđvát* (3), *spitnjut, skillat, vielgát, suhkat, jorrat* ja golmmastávvalvearbbain *šleangguhit, guvrulit, runddistit, gaikodit, vildihit* ja *nihlistit* (4).

(3) *Juoksa smiehtadii, moddjai siđvai* [moddjái siđvai] *bassodeai njáhkasis, mi bassenmuorgeažes šnjiraidii ja civkkii.* (Guttorm 1984: 58.)

(4) *Ja boagustit nihlistit vel geafes olbmuid [...].* (Guttorm 1984: 64.)

Davvisáme- ja suomagiela koloratiivavearbbat spiehkastit nubbi nuppis maid muđui go morfologalaččat. Čalbmái čuoheci erohus lea dat, ahte suomagiela koloratiivavearbbat gullet dábálaččat dušše muhtin suopmanii ja vearbbaid mearkkašumi ii ipmir dahje lea hui váttis ipmirdit konteavstta haga, ovdamearkka dihte *humputtaa* 'dahkat juoidá dušši'. Koloratiivavearbbaid dulkomii dárbbša veahkkin oaivevearba mearkkašumi (Jarva & Kytölä 2007: 258).

Sámegeielas koloratiivavearbbaid mearkkašumi sáhtá bures ipmirdit okto, oaivevearba ja konteavstta haga. Orru leamen nu, ahte koloratiivavearbbaid mearkkašumi ipmirdeapmi lea hálli suopmanis gitta. Guokte Badje-Deanu suopmana hálli dovddaiga measta buot daid koloratiivavearbbaid, maid lean geavahan dán artihkkalis, earet vearba *vildihit*. Dasa lassin sudno mielas stuorra oassi koloratiivavearbbain ledje aivve dábálaččat, maid sáhtá geavahit okto. Sámegeiela

oaivevearbbat ja koloratiivavearbbat vearbbat gávdnojit maid davvisámeigiela sátnegirjiin (omd. Sammallahti 1989, 1993; Vest 1995).

Muhtimin maid suomagiela koloratiivavearbbat leat dábálaš giela vuodđovearbbat, mat goit ožžot koloratiivaráhkadusa oassin dihto mearkkašumi, mii spiehkka vuodđomearkkašumis, ovdamearkka dihte *He katsoa napittivat* 'Sii gehčče gaifáhedje', vearbbas *napittaa* leat guokte mearkkašumi 'boaluhit' ja 'gaifát', main vuosttas lea dábáleabbo (Heikkinen & Voutilainen 2009: 137). Vearbbaid mearkkašumi dáfus goabbáge koloratiivaráhkadusa vearba lea dehálaš, vai sáhtta ipmirdit cealkaga sisdoalu.

Koloratiivakonstrukšuvnna dutkamušas geavahuvvojit tearpmat *deskriptiiva-*, *ekspressiiva-* ja *onomatopoehtalaš vearba* (ekspressiivavearba). Leat leamaš ollu ságastallamat dain tearpmain (omd. Saarikivi 2009: 138), muhto fáttá dárkilet guorahallan ii leat relevánta dán oktavuodas. Tearbma *deskriptiivvalaš* lea mearkkašumi dáfus govvideaddji, ovdanbukti dahje muitaleaddji. Onomatopoehtalaš vearba áddestallá jiena, dego *guhkkat* ja *šávvat*. Suomagiela koloratiivaráhkadusas geavahuvvojit deskriptiivavearbbat iešguđetlágan jienaid govvideapmái, *nauraa rákättää* 'čuibmá reašká'. Dábálaš lea maid govvidit lihcadeami ja jienaid, mat gullojit olggosbuktima oktavuodas *mennä kolisti* 'manai šloaŋkkuii'. (Sivula 1989: 168–170.) Seamma láhkai lea sámegeielas maiddái, lihcadeami jietna gullo koloratiivavearbbas, nugo *vázziledje skoahpagohte* (1), *sugai julai, gaikkui ruožai, hoigadedje šávahedje*. Dahkama jietna gullo maiddái nugo ovdamearkacealkagiin (5) ja (6) gullo borrama jietna.

- (5) *Hállen vel – go das boraiga meavskkuiga, ahte galgabeahhti dál mannat eadnaseatte veahkin, ammal dat jat dárbaša jeagelseahkkaguoddiid, go liemastit ain lávii Káreš geassemánusge.* (Guttorm 1984: 64.)
- (6) *Muhto vástádus ii gullon, dasgo Aapo ja Ándaras hálešteigga ain boaššobeavddi guoras ja boraiga šlubaiga.* (Guttorm 1986: 64.)

Mikonea (2002) mielas deskriptiivavearba govvida entitehta maid oaivevearba haga, masa dat čujuha. Dalle go koloratiivaráhkadusa goabbáge vearba govvida seamma entitehta, de govvideami mearkkašupmi deattuhuvvo geardduhemiin (Mikone 2002: 29). Nuppe dáfus ovttá ja seamma koloratiivavearbbas sáhttet leat guokte sierra mearkkašumi, dego *nostaa kihauttaa* 'loktet bajás guovlluid', *nauraa kihauttaa* 'čuibmat šávihit', dasa lassin vearba *kihauttaa* sisttisdoallá mearkkašumi 'dahkat juoidá hui jođánit' (Räpäysjärvi 2005: 47–48; Jarva 2008: 18–19). Suoma-

giela koloratiivaráhkadusa ii sáhte namuhit geardduhanráhkadussan seamma láhkái go sámegeielas. Dasa leat sihke morfologalaš ja semanttalaš ákkat, vearbalihtu goabbáge vearba lea seamma hámis, finihttavearbbat kongruerejit subjeavtain ja dasa lassin goabbáge vearba lea áddehahtti maid okto, vaikko lea boahtán ovdan, ahte dat lea maid hálli suopmanis gitta.

Suomagiela koloratiivavearba lea dávjá deskriptiivavearba, mii sáhtta leat maid suorggádus, mii sisttisdoallá kausatiiva-, frekventatiiva- dahje momentána lassemearkkašupmi (Luttinen 2000: 10–11; Rääpysjärvi 2005: 53; Heikkinen & Voutilainen 2009: 156–158). Sámegeielas vearbba ekspressiivavuolta lea juo vearbba vuodđomearkkašumis dahje dat lasihuvvo suorggádusain. Ovdamearkka dihte vuodđovearbbat *boaggut*, *bircut* ja *skužžat* mitalit mo gii nu vázzá, makkár son lea oaidnit ja vearbbaš *skužžat* lea lassemearkkašupmi, vázzi lea ráfuheapmi. Sámegeiela vearbbaid kausatiiva-, frekventatiiva-, kontinuatiiiva-, diminutiiva- ja momentánasuorggádusat leat earenoamáš produktiivvalaččat ja muhtin dáhpáhusas beanta bákkolaččat (Sammallahti 1998: 88). Ovdamearkka dihte vearbbaš *boaggut* > *boakkuhit* lea kausatiivasuorggádus ja > *boakkostit* lea diminutiiva-subitiivasuorggádus.

Čoahkkáigeassun sáhtta dadjat, ahte sámegeiela koloratiivavearba lea dábálaččat guovttestávvalvearba, muhto dat sáhtta leat maid suorggiduvvon dahje suorggitkeahces golmma- dahje mánggastávvalvearba. Suomagielas fas suorggiduvvon golmma- dahje mánggastávvalvearbbat leat dábálepmosat. Sámegeielas koloratiivavearba lea dábálaččat dábálaš vuodđovearba, danin go dat guodá maid vuodđodoaimma lassin maid eará mearkkašumiid.

Oaivevearbba ja koloratiivavearbba lihttu

Koloratiivakonstrukšuvdna vearbbaš govvidit ovtta dihto dáhpáhusa, nu ahte vuosttas buktá ovdan dahkama dahje orruma vuodđoluonddu ja koloratiivavearba addá lassedieđuid. Suomagielas goabbáge koloratiivaráhkadusa vearba lea dehálaš, vai sáhtta ipmirdit cealkaga sisdoalu (Heikkinen & Voutilainen 2009: 137), ovdamearkka dihte *Emäntä vain nauraa lauleskeli* 'Eamit dušše čaimmai lávllodii'. Koloratiivavearbba mearkkašupmi ovtta oaivevearbbain spiehkkašasa dan vuodđomearkkašumis *lávllodit*. Suomagielas koloratiivakonstrukšuvdna lea namuhuvvon maid geađgiluvvan vearbalihtun dahje geađgiluvvan ráhkadussan (idiomáhtalaš dadjanmálla), man ii sáhte deriveret produktiivvalaččat syntávssa

njuolggadusaiguin (Hakulinen & Karlsson 1979: 234–235). Sámegielas goabbáge koloratiivaráhkadusa vearbain leat ipmirdahttit maid okto ja vearbaid mearkkašupmi lea seamma ovttas nuppi vearbain dahje okto. Sámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea produktiivvaláš.

Koloratiivakonstrukšuvdna lea namuhuvvon seriálavearbalágan ráhkadussan, danin go seriálavearbaráhkadusa vuodđodáhpáhusas okta ja seamma dáhpáhus buktojuvvo ovdan guvttiin vearbain dahje eambo vearbbaiguin (Ojutkangas 1998). Dan klassifikašuvnna mielde leat eambo dahje unnit seriálavearbalágan ráhkadusat. Buot eanemus seriálavearbalágan lea ráhkadus, mas vearbabára goabbáge lahttu lea mearkkašumi beales seamma dehálaš ja seamma sojahanhámis (Ojutkangas 1998: 110, 115–117). Sámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea seriálavearbalágan ráhkadus, danin go vearbabára goabbáge vearba lea finihttahámis ja dáhpáhusa govvideami dáfus pragmahtalaččat seamma dehálaččat ja syntávssalaččat dásseárvosaččat. Ovdamearkka dihte cealkagis (7) koloratiivavearba *gurgát* addá seamma dehálaš informašuvnna lohkkái go oaivevearba *veallát*.

- (7) O, o-ho go oppa fállat **veallajit gurgajit** [veallájit gurgájit] miehta gárcu. (Guttorm 1982a: 29.)

Suomagiela koloratiivakonstrukšuvnna oaivevearbba ja koloratiivavearbba gaskasaš ortnet sáhtta molsašuddat, *ahmii syödä* 'vuovdušta borra' (Saukkonen 1966: 134; gč. maid Ojutkangas 1998: 117). Aivve seamma fenomena gávdno maid sámegielas. Ovdamearkka dihte cealkagis (8) oaivevearbba sajis lea koloratiivavearba *guvrát*. Vearba *guvrát* muitala mainna lágiin gii nu suhká ja ivdne vuodđovearbba *suhkat*, mii almmuha dahkama váldodoaimma. Koloratiivaráhkadusa vearbaid rollat eai leat nuppástuvvan, muhto vearbbat leat gaskaneaset jorgguortnegis. Nubbi ovdamearka gávdno cealkagis (9). Oaivevearba *máinnastit* muitala váldodoaimmas ja koloratiivavearba *golggirdit* das, mo muitaleapmi dáhpáhuvá. Vearbalihtu oasis leat maid dán cealkagis jorgguortnegis. Dutkanmateriála vuodul koloratiivakonstrukšuvnna vearbaid gaskasaš ortnet lea dábálaččat vuosttažin oaivevearba ja nubbin koloratiivavearba.

- (8) *Son bijai kuliidis fadnasii, hoigadii fadnas, jorai kululd koadniist favlai ja nu son sukkalii: suodeveästa teäškai oaivist, jieš kuvrai sugai [guvraí sugai] ja vilpui kuovti peállai fadnas.* (Guttorm 1940: 44.)
- (9) *Ja ovttatmano gollgirdii máinnastii Joavnna, máinnastii ja gielistii ja earaid čaimmahii.* (Guttorm 1984: 19.)

Koloratiivaráhkadusa vearbbat morfologalaš geahčadeamis

Hámi dáfus sáme- ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna vearbbat spiehkastit sakka nubbi nuppis. Suomagiela oaivevearba lea stávvallogu dáfus oaneheabbo go koloratiivavearba, danin go vuosttas vearba lea vuodđovearba ja nubbi lea suorggiduvvon vearba (Heikkinen & Voutilainen 2009: 158). Dán dutkanmateriála čájeha, ahte sámeagiela koloratiivaráhkadus ii leat seammalágan. Ovdamearkka dihte cealkagis (10) oaive- ja koloratiivavearba leat goabbáge guovttestávvalvearbbat. Sámeagielas oaivevearba sáhtta leat stávvalmeari dáfus guhkitge go koloratiivavearba, ovdamearkkas (11) oaivevearba lea golmmastávval ja koloratiivavearba guovttestávval vearba.

- (10) *Bikka čaimmadii ja hálai spinjui: – Mun dat ieš gáttan, ahte dál jo farga dálva.* (Guttorm 1982a: 57.)
- (11) *Son joavddai, gorkhodii stužai čuimmiinis Šierresjoga njálbmai.* (Guttorm 1982a: 7.)

Go geahččá sámeagiela oaivevearba ja koloratiivavearba ovttas, de sáhtta fuopmášit, ahte vearbbat leat gaskaneaset seammahámagat loahppagehčosa ja stávvalmeari dáfus, nugo ovdamearkkain (7) *veall-át gurg-át* ja (12) *čuodj-at skill-at*. Juos vuodđovearbbat eai leat seammahámagat (*vázz-it guvr-ut*), dat sáhttet šaddet seammahámagin vearbasuorggádusa bokte, nugo cealkagis (13) *vázzi-lit* ja *guvru-lit*.

- (12) *Diibmu čuojai skilai guhtta.* (Guttorm 1986: 106.)
- (13) *Nu son vázzilii guvrulii ja guovllai gárgui, bisanii, dohppii geađggi ja fas luoitilii, dohppii nuppi ja goalmmada.* (Guttorm 1982a: 8.)

Oaivevearba ja koloratiivavearba sáhttet leat maid mearkkašumi dáfus seammalágan vearbasuorggádusat. Ovdamearkkacealkagis (14) sihke oaivevearba ja

koloratiivavearba leat goabbáge inkoatiivasuorggádusat, mat almmuhit álgima *ciellagođii šáikigođii*. Aivve seammassullasaš ovdamearka lea cealkagis (15), mas goabbáge vearba *viehkali*t ja *runddáladahttit* leat inkoatiivavearbbat.

- (14) *Nasti čuoččastii ja polfagii. Tat ciellakođii šaikikođii [ciellagođii šáikigođii]. Pakti čuojai.* (Guttorm 1940: 54.)
- (15) *Go de guoskkehii vanas gáddai, dalle mun duorggu vel bidjalin oalgge badjel ja de viehkalin runddáladahtten [vievehkalin runddáladahtten] rohturáigge.* (Guttorm 1984: 11.)

Koloratiivaráhkadusa vearbbaid geavaheapmi

Suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna govvida dábálaččat subjeaktaentitehta dahkama dahje orruma (Heikkinen & Voutilainen 2009: 153–154; Hamunen 2007: 23). Seammalágan koloratiivakonstrukšuvdna maiddái sámegeielas govvida dahkama dahje orruma vuogi dahje leavttu. Muhtimin oaivevearba govvida, mo olmmoš lihkada, muhto koloratiivavearba čilge jiena, mii gullo lihkadettiin nugo dat livččii luonddu dagahan jietna. Ovdamearkka dihte *ruohčat* (9), *jiekŋa ruohčá*; *skaalkit* (10), *biegga skaalká nurkkiin*; *šávvat* (11), *guoika šávvá*; *jullat* (12), *bajándálki jullá*; *stuhčat* (5), *bárru stuhčá* (Vest 1995: 139–140).

Nugo ovdamearkkain oaidná, de luonddu jienaid govvideaddji vearbbaid sáhttet maid ivdnet olbmo lihcadeami jiena. Luonddu jienaid govvideaddji vearba ii govve okto subjeaktaentitehta dahkama, muhto maid oaivevearba lea dasa bákolaš. Buot ovdalis máinnašuvvon koloratiivavearbbat laktásit oaivevearbbaide, mat govvidit lihcadeami čázis, nugo *gorkŋodit* (11), *gáikut* (16), *goargnyut* (17), *hoigat* (18), *suhkat* (19). Vaikko luonddu govvideapmi lea dehálaš oassi sihke Hans Aslak Guttorma girjiin ja Unto Eki čállin meahccebivdorománas *Hirventappopaikka* (Heikkinen & Voutilainen 2009), de koloratiivakonstrukšuvdna geavaheamis eai leat sullasašvuodat.

- (16) *Juoksa váccii gárgo miel', jurai rohtorádjai, **gaikkui ruožai** ja smiezai áiggiid, viimmat luovvanii ruotkkus, gesii vatnas lusa.* (Guttorm 1982a: 9.)
- (17) **Goarkñui skolkkii** njavis njavvai, guovllai duoppa dáppa beale vatnas bodnai ja okto háleštii Ámmonis. (Guttorm 1982a: 16.)
- (18) *Nu si **hoigadedje šávahedje** Lásseš lusa.* (Guttorm 1982a: 29.)
- (19) «*Miba snikkarist, te odne i matte vuokkasiid tugjut!*» Bigga **sugai julai.** (Guttorm 1940: 38.)

Koloratiivavearbbain buktojuvvo ovdan jietna, man olmmoš ieš dagaha. Sáme- ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvnnain govviduvvo ovdamearkka dihte čaibmanvuohki nu, ahte oaiveverbii *čaibmat* dahje *boagustit* laktojuvvo koloratiivavearba. Kokkonen (2013) lea dutkan jearahallamiin suomagiela čaibmama govvideaddji vearbaid earet eará koloratiivakonstrukšuvnnas. Son lea váldán vuhtii vástideddjiid sohabeali. Bohtosiin lea diehtu das, ahte vearbbat *höröttää* 'čaibmat vuollegis jienain', *räkättää* 'čaibmat fasttes jienain', *hohottaa* 'čaibmat rieddjái', *hykertää* 'čaibmat buorremitas', *kihertää* 'čaibmat suolggaid', *hekottaa* 'čaibmat duhtavažžan' ja *käkättää* 'čaibmat boatkanaddi jienain' leat lunddolaččat earenoamážit koloratiivaráhkadusas, muhto vearbbat *tirskua* 'doalahaddat čaibmamis', *kikattaa* 'čaibmat čohka jienain (earenoamážit nieidamánát)' ja *hihittää* 'čaibmat vuollegis jienain' eai gula dasa. Sohabealiid gaskasaš erohus bohtá ovdan das, ahte almmáiolbmot atnet vearbaid *höröttää*, *räkättää*, *hohottaa*, *hykertää* ja *kihertää*, ja nissonolbmot fas vearbba *käkättää* lunddolabbon koloratiivakonstrukšuvnnas. Muhto vearba *hekottaa* lea sihke almmái- ja nissonolbmuid mielas seamma dábalaš koloratiivakonstrukšuvnnas. (Kokkonen 2013: 39.) Dakár erohusat eai leat árvvoštallamis dán artihkkala vuodul, go dutkanmateriála ovddasta dušše boarrásut sohkaolvvva koloratiivakonstrukšuvnna geavaheami. Vaikko suomagiela koloratiivavearbba mearkkašumi ii sáhte álo ipmirdit oaivevearbba haga, de ovddabealde máinnašuvvon koloratiivavearbaid, mat laktásit čaibmamii ja govvidit iešguđetlágan čaibmanvugiid, sáhtta ipmirdit álo maid okto.

Koloratiivaráhkadusas leat mánga ovttáigásaš semánttalaš funkšuvnna. Ráhkadus geavahuvvo geardduheami ja šlájá lassin aspeavtta govvideames sihke suomagielas (Luttinen 2000: 40, 84; Rääpysjärvi 2005: 40–41) ja sámegielas. Koloratiivakonstrukšuvdna govvida dahkki vuogi dahkat, leago dat lášmat vai njoahci. Ovdamearkka dihte cealkagis (20) koloratiivavearba *njáhkát* govvida, mo gussa oahku hui várrugasat, gulul ja jaska.

- (20) *Lavga manai ovdimusast, unna vilgis oaivažis vel alludalai. Kariš [gussa] kurpui njagai [gurppui njagai] mañist.* (Guttorm 1940: 35.)

Álgu ovdamearkkas (7) oaiveverbii *veallát* laktása koloratiivavearba *gurgát*. Jearaldagas lea semánttalaš geardduheapmi dainna lágiin, ahte goappáge vearbba mearkkašupmi sisttisdoallá mearkkašumi 'veallát'. Oaivevearba muitala, ahte jearaldat lea eallis ja das, makkár lea rumašguoddu. Koloratiivavearba *gurgát* dárkkálmuhttá ovttá ealli gaskavuoda eará elliid gaskkas ja aspeavtta, *gurgát* (fieradit dahje fanadit) guhká. Juos guođđá eret juoppágoappá vearbain, cealkka lea aivve ipmirdahtti muhto govvádus orruma šlájás lea eahpedárkil.

Cealkagiid (21–22) oaivevearban lea vearba *geahččat* ja koloratiivavearbbat *vildihit* ja *stirrát* almmuhit geahččama aspeavtta. Vearba *vildihit* almmuha, ahte gii nu geahččá oanehaččat ja ráddjejuvvon áiggi, go fas vearba *stirrát* almmuha dan, ahte geahččan bistá guhká, ráddjemeahttun áiggi ja dat dáhpáhuvvá čalmmiid ravkalkeahtá. Oaivevearba *geahččat* almmuha dasto dáhpáhusa váldodoaimmas ja koloratiivavearbbat, mo ja man guhká geahččan bistá ja das, leago jearaldat ráddjejuvvon vai ráddjemeahttun doaimmas. Koloratiivakonstrukšuvdna sisttisdoallá hui olu informašuvnna, sáme gielas velá eambo go suomagielas. Sáme giela oaivevearba sáhtá buktit ovdan dušše váldodoaimma, nugo vearba *geahččat*, muhto maid almmuhit mo ja man guhká dahku bistá. Ovdamearkka dihte oaivevearba *vázzilit* almmuha, ahte gii nu vuolgá vázzit dahje vázza (oanehis mátkki).

- (21) *Son vilpui tuobba tabba peällai Keävu, keäččai vilditii [geahčai vildihii]. Son aicai ko Suoma peäli miellist fierai keäđgi.* (Guttorm 1940: 37.)
- (22) *Son keäččai stirrai [geahčai stirrái] lampai, mi kattu vuol pulii.* (Guttorm 1940: 47.)

Loahpahus

Lean giedahallan dán artihkkalis koloratiivakonstrukšuvnna geavaheami davvi-sáme gielas ja veardádallan dan suomagiela koloratiivaráhkadusain. Davvi-sáme giela koloratiivakonstrukšuvdna lea seriálavearbalágan ráhkadus, mas guktot vearbbat leat mearkkašumi beales seamma dehálaččat ja syntávssalaččat dásseárvosaš finihttavearbbat, mat kongruerejit subjavevttain. Suoma koloratiivakonstrukšuvnna ii-govvideaddji vuodđoinfinitiiva (oaivevearba) ja govvideaddji

finihttavearba (koloratiivavearba) govvidit ovttas subjeaktaentitehta. Lean gieđahallan koloratiivaráhkadusa vearbaid vuos sierralaga ja de fárrolaga vearbalihttun.

Dutkanmateriálan leat Hans Aslak Guttorma girjjit. Koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi lea stiilagažaldat, maid muhtin girječállit geavahit. Suomagielas koloratiivaráhkadus gávno maid dihto suopmaniin. Orru leamen nu, ahte koloratiivakonstrukšuvdna ii leat nu dábálaš fenomena sámegiela girjjálašvuodas.

Sámegielas ii leat dušše okta vearbatiipa dahje vearbajoavku, mii livččii mo nu typihkalaš koloratiivaráhkadusa vuosttas vearban, oaivevearban. Suomagiela koloratiivaráhkadusa oaivevearbbat leat suorggitkeahtes, dábálaččat guovttestávvalvearbbat, mat almmuhit dahkama, orruma dahje lihkadeami. Davvisámegiela oaivevearba sáhtá leat guovtte- dahje mánggastávvalvearba dahje vearbba suorggiduvvon dahje suorggitkeahtes hápmi.

Koloratiivakonstrukšuvnna nubbi vearba, koloratiivavearba, ivdne vuosttas vearbba, oaivevearbba, mearkkašumi. Sámegielas vearbaid ortnet sáhtá muhtimin nuppástuvvat, nu ahte koloratiivavearba lea oaivevearbba ovdda-bealde, *golggirdit máinnastit, guvrát suhkat*. Suomagiela koloratiivavearba lea dávjá golmma- dahje mánggastávvalvearba, mii lea ekspressiivavearba dahje suorggiduvvon vearba. Sámegiela koloratiivavearba lea dutkanmateriála vuodul dábálaččat guovttestávvalvearba vearbba ja ekspressiivavuolta lea juo vearbba vuodđomearkkašumis dahje dat šaddá suorggádusa lasihemiin.

Go geahččá sámegiela oaivevearbba ja koloratiivavearbba ovttas, de sáhtá fuopmášit, ahte dábálaččat vearbbat leat morfologalaččat seammaláganat (*hoig-at šáv-*v*-at; moddj-át siđv-át*) dahje mearkkašumi beales seammalágan vearbba-suorggádusat, ovdamearkka dihte inkoatiivavearbbat (*ciellagoahtit šáikigoahtit; suhkalit runddistit*). Koloratiivavearban sáhtá leat luonddu jiena govvideaddji vearba, vaikkodat govvidaolbmolihkadeami. Sámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea produktiiva ráhkadus, mas guvttiin vearbain govvidit ovdamearkka dihte subjeaktaentitehta lihkadeami (*vázzilit skoahpat*), dahkama (*boagustit nihlistit*) dahje orruma (*oadđit bossut*) hui dárkilit, ovdamearkka dihte nu, ahte jietnaga gullo.

Gáldut

Dutkanmateriála

- Guttorm, [Hans] Aslak 1940: *Koccam spalli. Tivtak ja maidnasak*. Sami Čuvgitusseärvi toaimatusak n:r 6. Helsset: Sami Čuvgitusseärvi.
- Guttorm, Hans Aslak 1982a: *Golgadeamen*. [Deatnu:] Jár'galæd'dji.
- Guttorm, Hans Aslak 1984: *Rádjajohtin*. Deatnu: Jár'galæd'dji.
- Guttorm, Hans Aslak 1986: *Iešnjárgga šiljut*. Deatnu: Jár'galæd'dji.

Girjjálašvuohta

- Bergsland, K[nut] 1961: *Samisk grammatikk med øvelsesstykker*. [Oslo:] Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Gardemeister, Riikka-Maija 2005: *Sataa tihmoi. 'A drizzling rain was coming down.'* Prentekeahes pro gradu -dutkanmuš, Joensuun yliopisto.
- Guttorm, Hans Aslak 1982b: *Čierru jietna meahcis*. [Deatnu:] Jár'galæd'dji.
- Guttorm, Hans Aslak 1996: *Šuvvi jahki*. Inga Guttorm (doaimm.). Kárašjohka: Davvi Girji.
- Hakulinen, Auli & Karlsson, Fred 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hamunen, Markus 2007: «*Mee sai juosta lirputtaa*»: *koloratiivirakenne konstruktiona ja kielipillistumana*. Prentekeahes pro gradu -dutkanmuš, Helsingin yliopisto.
- Havo, Kirsi 1966: *Verbaaliset koloratiivirakenteet Pentti Haanpään tuotannossa*. Prentekeahes laudaturbargu, Helsingin yliopisto.
- Heikkinen, Vesa & Voutilainen, Eero 2009: Koloratiivirakenne *Hirventappopaikka*-romaanissa. – Vesa Heikkinen (doaimm.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen*. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 135–169.
- Iisa, Pekka 1965: *Verbaalisen koloratiivikonstruktion käytöstä F. E. Sillanpään tuotannossa*. Prentekeahes laudaturbargu, Helsingin yliopisto.
- ISK 2004 = Hakulinen, Auli & Vilkuna, Maria & Korhonen, Riitta & Koivisto, Vesa & Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004: *Iso suomen kieloppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Jarva, Vesa 2008: Suomen kielen ekspressiivisten sanojen ominaispiirteitä. – *Folia Uralica Debrececiensia* 15: 13–33.
- Jarva, Vesa & Kytölä, Samu 2007: The Finnish Colorative Construction and Expressivity. – *SKY Journal of Linguistics* 20: 235–272.
- Jomppanen, Marjatta 2011: Pohjoissaamen ja suomen kielen koloratiivikonstruktiot vertailussa. – *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 21: 106–131.
- Koistinen, Merja 2001: Koloratiivikonstruktiosta suomalaisessa kielentutkimuksessa. – Tõnu Seilenthal & Anu Nurk & Triinu Palo (doaimm.), *Congressus nonus internationalis Fenno-Ugristarum, Tartu 7.–13.8.2000*. Pars V. Dissertationes sectionum: Linguistica II. Tartu. 101–105.
- Kokkonen, Taru 2013: *Kyselytestitutkimus synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroista*. Prentekeahtes pro gradu -dutkanuš, Tampereen yliopisto. <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84569/gradu06717.pdf>> (2.10.2013).
- Korhonen, Leena 1967: *Koloratiivirakenne Joel Lehtosen tuotannossa*. Prentekeahtes laudaturbargu, Helsingin yliopisto.
- Luttinen, Saara 2000: *Verbaaliset koloratiivikonstruktiot eräissä pohjoissavolaisissa murteissa*. Prentekeahtes pro gradu -dutkanuš, Jyväskylän yliopisto.
- Mikone, Eve 2002: *Deskriptiiviset sanat. Määritelmät, muoto ja merkitys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nickel, Klaus Peter 1994: *Samisk grammatikk*. Rievdaduvvon 2. deaddileapmi. [Kárášjohka:] Davvi Girji.
- Nickel, Klaus Peter & Sammallahti, Pekka 2011: *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi Girji.
- Nielsen, Konrad 1979 (1926–1929): *Lærebok i lappisk (samisk) I: Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ojutkangas, Krista 1998: Asyndeettisistä verbi-ilmaisuista suomalais-ugrilaisissa kieleissä. – Anneli Pajunen (doaimm.), *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 110–143.
- Penttilä, Aarni 2002 (1958): *Suomen kielioppi*. Kolmas muuttamaton painos. Marikki Penttilä (doaimm.). Vantaa.
- Rytkönen, Ahti 1937: Koloratiivinen konstruktio. – *Virittäjä* 41: 95–104.
- Rääpysjärvi, Teija 2005: *Näkökulmia verbaaliseen koloratiivikonstruktiioon*. Prentekeahtes pro gradu -dutkanuš, Oulun yliopisto.
- Saarikivi, Janne 2009: Itämerensuomalais-slaavilaisten kontaktien tutkimuksen nykytilasta. – Jussi Ylikoski (doaimm.), *The Quasquicentennial of the Finno-*

- Ugrian Society*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 258. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. 109–160. <http://www.sgr.fi/sust/sust258/sust258_saarikivi.pdf> (2.1.2013).
- Sammallahti, Pekka 1989: *Sámi-suoma sátnegirji*. *Saamelais-suomalainen sanakirja*. Ohcejohka: Jorgaleaddji.
- Sammallahti, Pekka 1993: *Sámi-suoma-sámi sátnegirji*. Ohcejohka: Girjegiisá.
- Sammallahti, Pekka 1998: *The Saami Languages. An Introduction*. Kárášjohka: Davvi Girji.
- Sammallahti, Pekka 2000: *Cealkkaoahpa vuodđogursa*. [Logaldatmánnggus, Oulu universitehta.]
- Saukkonen, Pauli 1966: *Itämerensuomalaisten kielten tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa II*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 140. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Setälä, E. N. 1987 (1880): *Suomen kielen lauseoppi. Oppikirjan koe*. [Čoakkáldagas Kalevi Wiik (doaimm.), *Suomen vanhat kieliopit*. Nide 8. Turku: Turun yliopisto, fonetiikka.]
- Sivula, Jaakko 1989: Deskriptiiviset sanat. – Jouko Vesikansa (doaimm.), *Nyky-suomen sanavarat*. Helsinki: WSOY. 165–182.
- Vest, Jovnna-Ánde 1995: *Synonymasátnegirji*. [Anár:] Lappi leanaráđdehus.

Colorative construction in the works of Hans Aslak Guttorm

This paper focuses on a North Saami verbal expression known as colorative construction. This construction consists of two finite verbs: a neutral verb plus a finite verb that dramatizes or specifies the denotative meaning of the construction. The material for the study comes from North Saami fiction, written by Hans Aslak Guttorm and published in 1940–1986. The study is qualitative, with emphasis on the comparison between the North Saami and Finnish languages. There are many studies of colorative constructions in Finnish, but only a few on North Saami.

There are numerous differences between the colorative constructions in North Saami and those in Finnish. Firstly, in North Saami, the construction consists of two finite verbs, whereas in Finnish it consists of one infinitive and one finite verb. Secondly, in North Saami, stems of the initial neutral verbs may contain two or more syllables, whereas in Finnish, the neutral verbs do not usually contain more than two syllables. Furthermore, the latter component of the colorative construction in North Saami is typically a common verb whose meaning can be understood independent of context. In contrast, the corresponding verb in Finnish is usually only found in certain Finnish dialects and thus its meaning is very difficult to understand without the first, neutral verb of the colorative construction.

It is worth noting that in North Saami, both verbs in the colorative construction conjugate in a similar manner (*hoigat šávvat* ‘to punt, making a fuss’), or have similar meanings, e.g., to begin something (*suhkalii jullagođii* ‘began to row with a crash/rumble’). In North Saami, colorative verbs describe natural sounds, although they are caused by humans.

Keywords: colorative verbs, grammar, non-finite verbs, North Saami, serial verbs

MARJATTA JOMPPANEN

University of Oulu

marjatta.jomppanen@oulu.fi